

**LALE MÜLDÜR'ÜN KENAN İLLERİNDE BİR ADAM ŞİİRİ
ÜZERİNE METİN DİLBİLİM AÇISINDAN BİR OKUMA
DENEMESİ**

**THE READING ESSAY ON LALE MÜLDÜR'S 'A POEM OF MAN
IN KENAN CITIES' IN THE TERMS OF TEXT GRAMMER**

*Adem POLAT**

Özet:

Bu makale Lale Müldür'ün *Kenan İlinde Bir Adam* şiiri üzerine genel dilbilim ve biçembilim açısından şiirin sezdirim değerini dikkate alarak bir çözümleme denemesidir. Şiirin dizgesel yapısından anlam örgüsüne kadar taşıdığı metinsel bütünlüğü, ayrı ayrı öğelerin çözümlenmesini beraberinde getirmektedir. Dilsel söylemin ifşa edilmiş bilişsel önermelerle kaynak-alıcı arasındaki ilişkide, gündelik/hazır dilde bile bir takım anlam yitimlerinin önüne geçmekte zorluk çektiği göz önüne alınırsa; şiir dili için bu daha karmaşık bir süreci beraberinde getirmektedir. Bu çalışma biraz da Lale Müldür'ün sözü edilen şiirine genel dilbilim ve biçembilim referansları açısından bakmanın yanı sıra; anlam kodlarının dilsel açıdan güçlendirilmesine yönelik bazı dikkatleri içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Gösterge, Sezdirim, Söylem, Şiir, Lale Müldür.

Abstract:

This artical is an analysis essay on Lale Müldür's 'A Poem of Man in Kenan cities' about general grammer and Stylistics with the notice of poem sensed degree. Carries the structure of the string up to the meaning of the poem textological integrity, brings the individual items are resolved.If it is consider to be difficult to loss of meaning even daily language in relationship between source-receiver and cognitive proposition Linguistic discourse disclosed, this brings more difficult times for the poem language.This work contains research about general grammer and stylistics mentioned Lale Müldür's poem as well as includes some attention to the strengthening of codes of meaning in linguistic terms.

Key words: Language, Index, Sense, Discourse, Poem, Lale Müldür.

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü – Kars
a.polat1981@hotmail.com

GİRİŞ

Dil, kaynak ve alıcı arasındaki iletişim bağıntısında bir bilgi alışverişini sağlayan sistemse, özellikle şiir dilinde kaynağın epistemolojik ruh hâlini tanımlayan başlangıç bilgileri ve alıcının verili konumu, poetik söylem noktasında dikkate değer bir ilişki açığa çıkarır. Böyle bir açıdan bakıldığında şiir dilinin tahlil ve tenkit süreçleri de edebî türe özgü niteliğiyle şiirin sözdizimi biçimini, birden çok inceleme alanına muhtaç bırakmaktadır. Burada “anlam”ı önceleyerek sonrasında şair (özne) biçem (söylem) ilişkisine yöneldiğimizde, Umberto Eco'nun anlam için yorum ölçütlerinden şu ifade dikkate değer bir sorunsallaştırma ortaya çıkarır. “*Tek anlamlı bir şey belirtme iddiasında olan herhangi bir metin, başarılı olmamış bir evrendir, yani zihni bulanık bir Demiurgos eseridir. (“bu budur” demeye çalışan ancak söylediğinin aksine “bu”nun “bu” olmadığı kesintisiz kesintisiz bir ertelemeler zinciri üreten bir Demiurgos)*” (Eco, 2016, s. 48). Bir bakıma şiirin spekülâtif anlam tarzı göz önüne alındığında Eco'nun metinsel çıkarımları, anlamı anlama karşılâyan göstergebilimsel temele ilişkin mantık işlevini tartışmaya açmaktadır. Meseleye bu çerçevede dil felsefesinin problem odağından bakıldığında; Wittgenstein'in dilsel önermelerini sıraladığı *Tractatus*'daki şu ifadeler Eco'nun sorunsallaştırmasını olumlar niteliktedir: “*Kuşkusuz bir dile getirilemeyen vardır; o kendini gösterir; işte gizem budur*” (Hadot, 2011, s. 24). İşte Eco'nun tek anlamlılık olarak yorumladığı var/olan/olmayan¹ göndermesi, bir bakıma anlam bakımından şiir dilindeki tanım ve temellendirme biçimlerini farklı dikkatlere sevk eder. Dolayısıyla şiir dilindeki “anlam”, bir kılavuz ihtiyacı bağlamında şair ve söyleme, dilsel açıdan çevrildiğinde, “anlam”a ilişkin söz konusu sorgulamaların ve göreceli olgusal var olma durumlarının daha açık/sarih olduğu görülebilir.

Bu bağlamda söz konusu edilen şiir dilinde, söylem ve biçemin ön koşulu için Octavia Paz şunları söyler: “*Şair biçemle belenir. Biçem olmadan şiir olmaz. Biçemler doğar, büyür ve ölürler. Şiirler ise kalıcıdır ve hiçbirisi asla yinelenmeyen, kendi kendilerine yeten ve tüm diğer şeylerden ayrı varlıklardır*” (Paz, 1995, s. 15, 16). Bir bakıma Paz'ın belirttiği kaynak ve alıcı ilişkisinde kaynağın bir formülden değil sanatsal üretimi direkt yaratıcı kaynaktan (Paz, 1995, s.14) almasıdır. Başka bir açıdan Heidegger'e göre söylemek gerekirse, kaynaklık bir ruh halinin eşliğinde başlatılmasıdır. Fakat burada asıl önemli anlamsal şüphe, daha önce Eco'da tek tip “anlam”

¹ Denilebilir ki, var/olan/olmayan olgu değerini aynı yönde ve olgusal boyutta ortaya çıkaran anlam arayışı, spekülâtif özelliğiyle Wittgenstein'in olgusal dil tanımlaması olarak şöyle somutlaştırılabilir: “*Hem kırmızı hem değil-kırmızının karşılıkları olarak gerçeklikte, kırmızı olmaya ya da herhangi bir diğer rengin biçiminde kırmızının var olmamasına dönüşebilen tek bir renk vardır. Konu herhangi bir rengin varolmasıdır*” (Utku, 2009, s. 71). Yine Sartre'ın söz konusu olgu değeri için söz ettiği şu ifadeler, meselenin Eco'nun eleştiri odağındaki tek tip anlam boyutuna farklı pencereler açmaktadır: “*Bir varlık, eğer kendi varlığı içinde, tanınmamış bir varlık-olmayanın imkânını taşıyorsa kırılığandır*” (Sartre, 2009, s. 55).

eleştirisi olarak ortaya çıkan temel spekülasyonun, Saussure göstergebilim sisteminde de despotik bir üst kodlama yasasına² dönüşmesi tartışmasıdır. Fakat şiir diline dilbilim sistemi dâhilinde bakmak, şiir dilinin ve tecrübe olanağına ilişkin yeni ve esnek şeyler söyleme imkânı da doğuracaktır. Bu imkân, aynı zamanda şair, şiir, devir ve kuşaklar açısından bir söylem oluşumu özelliğiyle de ön plana çıkabilir. Dolayısıyla metin bakımından şiir ve söylem, şair (özne)/konuşucu ve gönderinin alındığı, alımlandığı yer arasındaki spekülatif ilişkinin şiir dilindeki söyleme bağlanabilen yanını teşkil eder. Elbette bu da dilsel söylemin özgünlüğü ve öncülüğü noktasında orijinal bir bilgi durumuna geçme halidir. Ve söylem ‘sürekli bir oluşumdur, bir devingenliktir’ (Kocaman, 2003, s. 8). Haliyle şiir dilindeki sözdizimi ve sıra dışı ifade gücü de bundan kaynaklı dilsel boyutuyla farklı perspektifler gerektirmektedir.

İşte böyle bir açıdan şiir söyleminin oluşum biçimi radikal bir anlam dünyasını etkiler ve dilsel imkân açısından da özgün değer ifade eder. Çolak’ın “*Şiirde Us ve Sezgi*” isimli denemesinden hareket edildiğinde, Çolak, sözcükleri öldüren bir şiirden yana olduğunu söyler. Fakat bu yanlış anlaşılmaya açık bir ifadedir. Az önce sözü edilen Saussureyen sistemin modüler yapı görüntüsünde dahi itibari anlaşılmaya müsaittir. Zira Çolak’ın öldürmek istediği şiir dilinin kaynak malzemesi olan söz değildir. O, sözcüklerin tarihsel içeriğini yasaklamaktan çok onların sürtüşmesinden (bağdaştırma) doğacak anlamın (imgenin) önemsenmesi gerektiğini vurgular (Çolak, 2009, s. 13). Başka bir deyişle verili alanın olanaklarıyla fazlaca sınırlan anlamın ve dolayımındaki biçimin daralması, aslında şiirin özgülleyici yoğun faaliyete girişirken özgün değerini yitirmesinden duyulan endişenin ifadesidir. Çünkü bir söylem geliştirmek noktasında şiirin en önemli fonksiyonu sıra dışı dizgesi ve öncü yorumuyla farklılığı yaratabilmesidir (Çolak, 2009, s. 9, 10). Dolayısıyla insan-dil-sanatsal yaratı

² Saussure, göstergebiliminde anlama beraber imgenin de keyfi, nedensiz bırakılması, sistemin söz/dil ayırımında tanımlar niteliktedir (Saussure, 2001, s.113). Bu başka spekülatif anlam alanı olarak Deleuze söz konusu sistemi despotik ve anlamı dikte ettirici olarak görür. Deleuze şöyle söyler: “*Dilbilim önce sesbilimseldi, sonra sözdizimsel ve anlambilimsel oldu, ama güttide bir pragmatik (koşullar, olaylar, edimler) haline geldi*” Deleuze problemi 1-Buyruk cümlelerinin statüsü, 2-Söylemin önemi (metafor gerçekten önemli mi? gibi üç kategoride reddederek metafor ve analogileri modern insanın kara delikleri olarak görüp, Saussure sistemine hücum eder ve şunu ekler: “*Dil, homojen bir sistem değil, her zaman heterojen olan bir dengesizliktir*” (Deleuze, 2013, s. 35, 151). Yine yukarıda Heidegger’e atfedilen kaynaklı ruh hâlinin bir filolojik karşılığı olarak *Varlık ve Zaman*’da, Dasein ontik tasarımı şiir ve dille ilişkilendirirken “*Dünya-içinde-varolmanın bulunuşsal anlaşılabilirliği kendini sözle dile getirir. Anlaşılabilirliği imlem bütünü sözcüklere dökülür. İmlemlerle sözcükler hasıl olur. Fakat sözcük-nesnelere imlemler eşlenmez*” Heidegger, 2011, s. 170). Yine Heidegger, Şiir ve dil ilişkisinde söylediği şu ifadeler Saussure sistemine yönelik eleştiriler bağlamında düşündürücüdür: “*Dil yalnızca ve öncelikle, aktarılacak olan bilginin fonetik ve yazılı bir ifadesi değildir*” (Biemel, 2010, s. 193). Yine Kristeva, Saussure sisteminin temel dinamiklerini çağırıştıran şu sorgulamayı yapar: “*Konuşan varlığın yazgısı dile ve söze indirgenebilir mi? Ya da konuşan varlığın mantıksal tikelliklerinin düşünülebilmesi ve özne için anlamın kurulduğu hakiki psikik düzeye ulaşabilmesi için başka temsil sistemlerinin mi dikkate alınması gerekir?*” (Kristeva, 2007, s. 46).

merkezi de var olan dilsel düzeneğin, biçimin ayırt ediciliği açısından yorumlanması, kaynak-alıcı arasındaki iletişim gücünün kalitesine dönük sorgulamaları gündeme almayı zorunlu kılar.

Bu bağlamda incelemeye kaynak metin olarak seçilen Lale Müldür'ün *Kenan İllerinde Bir Adam* şiirinin yapı ve içerik özellikleri, söylemle birlikte düşünüldüğünde, poetik bir numunenin özgünlük bakımından sahip olduğu biçimin de göz önüne serilmesine yardımcı olacaktır. Şiirin birebir tahlil ve açıklanması ciddi bir hata payını göze almaksa, Müldür'ün şiirinden hareketle yapılacak söylem çözümlenmesi ve bu söylemin dilsel kodları vurgulamak, poetik anlam dünyasını bir tarafa bırakmayı tercih nedeni yapılmaktadır. Elbette dilbilim söylemi üzerine eğilen bu bakış, Müldür şiirinin kültür kodlarıyla ve poetik açıdan tema özelliklerinden çok bağımsız değildir. Sadece biçimin dile getirimindeki süreç ve yazımsal üretimin dil bağlamları üzerine daha çok yoğunlaştırılmış dikkatler içermektedir.

1. DİLBİLİM İNCELEMESİ

Öncelikle *Kenan İllerinde Bir Adam* şiirinin temel söylemi, bir bütünlük içinde dilsel yapı ve biçimin akışında, şaire özgü dil bakımından ve şiirin derin yapısı açısından kendi adına bir şeyler konuşabilen özerk, küçük yapıları, yinelemeleri, ses değerini ve anlam öğelerini içinde barındırır. Toplamda bu hususlar dilbilimsel açıdan da okuyucuyu şiire veya şiirsel algıya nüfus ettirebilir. Özellikle söylem için söz diziminin uzamsal, süremsel ve eylemsel yapı koordinatları belirlenmiş verili dil noktasındaki merkezi konumlanışı, anlam itibarıyla de sembol, metafor, metanomi gibi sezdirim değeri (Doğan, 2003, s. 95, 96) bakımından şiirin durduğu yeri göstermeye yardımcı olur. Sezdirimin anlam güdümünde alıcısındaki yaklaşıklık, daraltılmışlığı ve sıçrayışı da mesajın söylem bütünlüğündeki yerine ve kaynak-alıcı perspektifinde mutlak bir örtüşmeye mi yoksa uzlaşmaz bir zıtlıkla (dikotomi) mı boşluk açtığı gözlenebilir. Fakat ne kadar da iletişim boyutunda bizatihi şiir dilinde anlam eksenli zorluklar ve çatlaklar var gibi görünse de poetik konuşucunun sıra dışı sunum biçiminde, söz konusu tarzın konuşma dilinden ve olmazsa olmaz birer ölçü değerine sahip dil-varlık argümanlarından apayrı olduğu düşünülemez. Doğan Aksan'ın ifadesiyle “İletişim açısından bakıldığında şiiri bir bildiri (mesaj) ileten bir metin olarak düşünebiliriz. Böyle olunca da elbette, şiiri dinleyen/okuyan kimsenin ve eğer sözlü olarak sunulmuşsa, metni aktaranın çeşitli nitelikleri, şiirden beklenen etkinin ölçüsü bakımından pay sahibi olacaktır” (Doğan, 2005, s. 27). Böyle bir açıdan da en zayıf anlam sezdirimlerinin ve en radikal anlam sıçrayışlarının bile, insana ait olanın dile getirilmesi olarak görülen bu gerçeklik payında, doğanın en üst söylem/oyun kurucusu olan insan tarihi için bağımsız ve bağlamsız değildir. Dolayısıyla Müldür'ün “*Kenan İllerinde Bir Adam*” şiirinde yer alan dil göstergelerinin ve bu göstergelerin şiir dokusu içindeki yeri, şairin sahip olduğu söylemin

arka planını oluşturur. Başka bir deyişle üzerinde yoğunlaşılacak olan sezdirim değeri ve bu sezdirimin göstergelerle sunulmuş biçimi, uzamsal, süremsel ve eylemsel öğeler açısından konuşucunun dil imkânını gözden geçirmeyi kolaylaştırır. Müldür'ün söz konusu şiirindeki birkaç dizeyi örnek alarak devam etmek istiyoruz:

*“Wittgenstein der ki aslan/konuşsaydı hiçbir şey anlatamazdı.
Yağmurda onun gibi sanki./Diyor
Üç defa yağmur yağmur!/>*”Yağmur Yağmur Yağmur”
Diyor/Yağmur her şeyin kendisidir.
Diyorum/Ve yağmur konuşsaydı
Wittgenstein'in aslanı gibi olurdu (...)**

(Müldür, 2006, s. 235.)

Yukarıdaki dizlerde geçen ‘aslanın konuşsa da bir şey anlatamaması’, Müldür'ün şiirsel söylemiyle de ilişkili olarak bir söylemin başka bir söyleme kolay aktarılamadığını anlatır gibidir. ‘Aslan’ bütün maddi kuvvetleri varlık bünyesinde muhafaza eden bir varlıktır. ‘Aslan’ın bu bağlamda gösterge değeri incelendiğinde, ‘aslan’ın konuşmaya pek de ihtiyacı olmadığını vurgulanır. Çünkü dil, insansal (antropomorfik) bir söylemin temel ön koşuludur. Mesele sadece hangi şartta hangi vasıtayı kullanmakla ilgilidir. Zira ‘aslan’ın sahip olduğu kuvvetli sezdirim değeri olan doğadaki avlayıcılar hiyerarşisinde en zirvede yer alışı, onu dile getirme muhtaç bir varlık yapmaz. Bu noktada

Gösterge: Aslan.

Kuvvetli sezdirimi: Hayvanlar içinde en güçlü olanı, hayvanların kralı.

Zayıf sezdirimi: Aslan güçlü fiziki varlığıyla ya da şiddetli kükremesiyle zaten konuşur. (Örnek: “*Senin bir havan var beni asıl saran o*” C. Süreyya.).

Şiirde yer alan ve anlam itibariyle hiçbir anlam yaklaşıklığına fırsat vermeyen ifade şudur:

Üç defa yağmur yağmur!/>”Yağmur Yağmur Yağmur”
Diyor
Yağmur her şeyin kendisidir./Diyorum
Ve yağmur konuşsaydı /Wittgenstein'in aslanı gibi olurdu.**

(Müldür, 2006, s. 235.)

Şairin “aslan”dan sonra ikinci bağdaşıklığı yağmurda yapması, anlam sıçramasıdır. Dikkat edilecek olursa yağmurun konuşması ve “aslan” arasındaki ilişki çok zayıftır; zayıflatılmıştır. Başka türlü söylemek gerekirse her varlığın kendi şartlarında kabul edilirliliği noktasında “aslan”dan konuşma beklentisi içinde olmama; herhangi bir anlam basamağı kullanmadan “yağmur” göstergesi sıçramıştır. Bu kopuk halkaya rağmen “*Ve yağmur konuşsaydı / Wittgenstein'nin aslanı gibi olurdu.*” ifadesinde yağmura ait

kaynağı şiirde pek belli olmayan olumlayıcı vurgu, “*Wittgenstein’in aslanı*” ifadesine dönüşmüştür. Metni oluşturan bağdaşıklıklar açısından süremsel olarak yağmurun konuşuyor olma şartına bağlanması, artgönderimle şiirin devamında yağmurun Wittgenstein’in aslanına dönüştürülmesi oluşturucu, tamamlayıcı öge olarak düşünülebilir. Eylemsel olarak (o) “diyordu” “olurdu” kipleri ve “yağmur” yinelemeleri şiirin ses unsurunu oluşturmasının yanı sıra, yağmurun bir eylemsel varlık kipi kazanarak metaforik söyleyiş tarzına da olanak sağlamıştır.

“*Susmasını çok iyi biliyor/Konuştugunda ise yalnız
onu dinleriz/Kimin sesidir peki yağmur?
Çıplak ayaklı meleklerin mi? (...)*”

(Müldür, 2006, s. 236.)

Yine şiirsel ifade de bir dilin bir dile aktarımıyla ilgili belirsiz kaygıdan söz edilebilir. “Yağmur” dilsellik niteliğinde algılanır fakat bu dilselliğin kaynağı ya da ses değeri belli değildir.

Gösterge: Yağmurun dillenmesi.

Kuvvetli sezdirimi: Yağmurun kendine özgü bir sesinin gürültüsünün olması.

Zayıf sezdirimi: Yağmur sesi öncelikli olarak duyumsanır ve yayılgandır. Yani “yağmur”un sesi yoğun ve güçlüdür; varlığı teslim alır. Artgönderimsel unsur olarak yağmurun konuşmasını iyi bilşi ve konuşunca da bir tek kendi sesini dinlettiriyor oluşu, yine eylemin kaynağına yönelik cevapsız bırakılmış iki soruyla *Kimin sesidir peki yağmur? Çıplak ayaklı meleklerin mi?* belirsizliğin, tanımlanamayanın verdiği tuhaflığın retorik bir ifadeye dönüşmesidir.

2. KENAN İLLERİNDE BİR ADAM ŞİİRİNDE SİÇRAMA: SÖYLEM

Lale Müldür’ün söz konusu edilen şiirinde dile getirilen yazınsallık noktasındaki söylem bütünlüğünü, her sanatsal üretimde olduğu gibi Müldür şiirinde de açımlayabiliriz. Bu öncelikle Müldür’ün dilsel imkânını kullanarak yeniden ürettiği geleneği, şiir dilinde oluşturduğu bir söylemin vazgeçilmez unsuru olarak görmesidir. Eliot’un ifadesiyle bu geçmişle aynı çizgide olmayı değil, bilakis geçmiş dönemim edebî ürünleriyle organik bir bütünlük kurabilmesiyle (Eliot, 2007, s. 3, 4) ilgilidir. Böyle bir organik bütünlük aynı zamanda yeninin inşası içinde başlangıç adımları olabileceği gibi; geleneği fundamental açıdan yıkıp yok etmenin örtük yanı da olabilir. Müldür’e özgü söylem beraberinde özgün poetikanın altyapısını besler. Burada mühim olan “*Kenan İllerinde Bir Adam*” şiirinin söylem bakımından nasıl özgün bir poetikaya kucak açtığı dil boyutu üzerine düşündürmektir. İşte bu bağlamda özgün imge yapısı, bağdaştırmaların ilişki düzeyi ve dilsel aktarımdaki daraltma, yaklaşıklık ve sıçrama kavramlarının Müldür’ün şiir

söylemindeki dinamik merkezi konumu, toplamda bir söylemi oluşturan yol işaretlerinin yapı taşlarını belirler.

Özellikle söylemin dile getirilmesinde alımlayıcı/okuyucu dikkate alınmadan şair tek başına çok üst bir söylemin mesajını veremeyeceği gibi alımlayıcı bir dışsal mekanizmanın bilişselliğine hitap etmeden de sözünü ulaştırılmaz. Söylemin hedefindeki bu alımlamanın öğeleri sıralandığında;

- “1-Konuşucunun amacı
- 2-Bu amacın tanınmasını sağlayan geleneksel yordamlar
- 3-Ortaya çıkan bağlamlarda dil biçimlerinin anlam ve işlevleri
- 4-Öteki sözcüklerin ardışık bağlamı
- 5-Söylem biçiminin özellikleri
- 6-Toplumsal bağlam
- 7-İnanış ve eylemlerin kültürel çerçevesi” (Kocaman, 2003, s. 10)

gibi koşul niteliğindeki alıcıya dönük iletişim koridorları, şairin söyleminin şiir dili vasıtasıyla taşınmak istediği hedefin adrese yönelik dil kodlarını oluşturur. Diğer yandan Umberto Eco ise söz konusu alımlama sürecini hermetik bilgi sürecini de içine dâhil ederek, şöyle bir yöntem sıralamasına gider;

1. Benzerlik yoluyla; benzerlik kendi içinde, tözsel benzerlik, nitel benzerlik, düz değişmece ya da dolaylı adlama benzerliği
2. Eşadlılık yoluyla.
3. İroni ve karşıtlık yoluyla.
4. İz yoluyla.
5. Farklı sesletimi olan bir sözcük yoluyla.
6. Ad benzerliği yoluyla.
7. Tür ve cins yoluyla.
8. Pagan simge, burçlar, organ işlevi, hiyeroglif vb. (...) (Eco, 2016, s. 54, 55).

Bu sıralama basamaklarından hareket edildiğinde, şair mutlaka birine veya birkaçına anlamsal çerçevede kodlanmak zorundadır. Bağlamsızlık ve sezdirimsel kodlar zayıfladıkça anlama ilişkin sorun başlar ki, bu durum, şairin taşıdığı söylemle bile çoğu kez açıklanama hale gelir. Müldür adına dilsel belirsizliğin veya tanımlanamayan estetik tuhaflığın başladığı yer de işte tam burasıdır. Haliyle Müldür’ün şiir dili, sıklıkla yürürlükteki basit ve düz anlamın dışında gelişir ve bunu biraz da Müldür şiirinin taşıdığı poetik ölçütlerle *** ilişkilendirmek yerinde olacaktır.

*** Özellikle Lale Müldür poetikasının temel nitelikleri, dil oyunları, postmodern göstergeler ve kural tanımaz bir ironik dil olarak belirir. Bu bakımdan 70, 80’li yılların şair kuşağında yer alan Müldür, yaşadığı çağın problem odaklarından bağımsız değildir. Fakat asıl üzerinde durulması gereken şey, bu incelemeye konu olan şiir metninde de olduğu gibi Müldür şiirinin doğrudan yalın bir anlatım biçimi olan bir şiir olmamasıdır. İroninin varoluşsal süreçlerini estetize etmeye çalışan Müldür, poetik kaynakları ve bu kaynakları ifade etme tarzı, metin dilbilimsel açıdan da kolay bir söz varlığına işaret etmez (Polat, 2011, s. 21-23).

*“Başında kasket, ayakları çıplak
Geriye kaykılmış koltukta
Düşünüyor karanlığın içinde*

*Çeşitli şeyler var
Çeşitli şeyler var
Ama hangisi? (...)*

(Müldür, 2006, s. 234)

Müldür'ün şiir söylemini yönlendiren gelenek ve şairdeki geleneğin algılanma biçimi, tarihsel açıktan imge ve sembollerin yaşadığı coğrafya ile sınırlanmamış bir ifadeye dönüşmesidir. Her şair az çok gelenekle ilişki içindedir; fakat Müldür'deki bulgulama şekli ve söylem, kendine tanınmış verili alanın seçenekleriyle uzlaşmaz bir tavırda görünür. Şiir dilinde kurmayı denediği bağdaşık ifadeler, var olan dünyanın kalıplarına yönelik tanımlamalara isteksizdir. Mesela “Çeşitli şeyler var Ama hangisi?” sorgulaması, geleneksel vurgu, gönderim ve yerleştirmelerin başlangıcından sonra, arayışın statik bir anlam örgüsünde kendini sabitleyemediğini göstermektedir. Birkaç örnek verildiğinde;

*“Gülümsüyor arada bir bana bakardı/Hangisi? Hangisi?
Hangisi?
(...)
Ah Jacoben, Jacobson, Yakup/Hangisinin sen?
(...)
Bu yağın son yağmurlardan birinde/Acaba bu martı kalan son
kaçıncı martı?
(...)
Ben şu an nasıl bir durumdayım?/Sen şu an yüksek varlıkların
hareket etmesini yasakladığı/ biri gibisin
Ben şu anda nasıl biri gibiyim? (...)*

(Müldür, 2006, s. 234-238)

Yukarıdaki dizlerin işaret ettiği ortak payda, şairin kendi şartlarında sorguladığı olgular karşısındaki kararsızlığıdır. Bu okuyucuya göre de konuşmacının amacının aslında bir problem durumunu çözümlenmek olmadığını; aksine cevabı gelmeyen soruların yönlendirdiği bir biçim özelliği göstermesidir. Gerek toplumsal bağlam gerekse de kültürel arka plan açısından şair ve alıcı arasında konvansiyonel bağ kopuk değildir. Fakat Müldür'ün söylemini destekleyen biçim özelliği dikkate alındığında, anlam sıçramalarının şiirin derin yapısına yayılmış durumda olduğu görülür. Bu sıçramalar çağa özgü sanatsal yenilemenin kaynağı olarak düşünülebilir. Daha da önemlisi Ortega Y Gasset'ye göre söyleyecek olursak iki kişinin aynı şeyi söylemesinin o şeyi aynı şey yapmaması, dili asıl zenginleştiren öznel söylemin tarzıyla ilgili oluşudur. (Sakallı, 2012, s. 168) İşte Müldür'ün bahis konusu ettiğimiz şiirinin makro ölçekte de onun şiir söylemine yönelik bazı dilsel parametreleri aydınlatması, Gasset'nin altını çizdiği dilsel

yenilenmeyle ilişkisi olduğunu düşündürebilir. Fakat söylemini anlam ve anlaşılabilirlik bakımından açık hale getirmez.

*'Pissaro'nun empresyonist bir kadın
Portresine benzetiyor beni
"Şu anda neredesin İsmail sen" diyorum
"Olmam gereken yerdeyim" diyor.'*

(Müldür, 2006, s. 241)

Yine yukarıdaki mısralardan hareketle, Pissaro'nun bir kadın portresiyle Allah'a adak olarak boynu kesilmek üzere adanan İsmail arasında kurulan bağlantı, söz konusu anlam sıçramasının "*şairin can damarını oluşturan yan anlam olgusunu sezgisel bir söylemle değil, zihinsel süreçlerle açıklama gücüne sahip görünmektedir*" (Doğan, 2003, s. 101). Dolayısıyla anlam sıçraması yoluyla Müldür şiirinin hazır-verili-dil göstergelerinden bağlama kayması, zayıflatılmış sezdirimler vasıtasıyla öznelliğin daha da artmasına ve okurun kendi zihinsel kaynaklarının ve yeteneğinin keyfilğine doğru kayacaktır (Doğan, 2003, s. 101, 102). Gasset'nin öznel söylem dediği şey de işte bu bağlamda şiir dilindeki çoğalmanın söylem boyutunu işaret eder.

3. SONUÇ

Lale Müldür, Türk şiirinde sahip olduğu imge dünyasıyla özgün bir yer edinebilmiş bir şairdir. Fakat bu incelemeye konu olan şiir metni ve Müldür'ün şiir dili, poetik bir inceleme alanı olarak yalın ifade ve anlatım durumunu koruyan bir şiir olmaktan çok; iç içe geçmiş anlam tabakalarının arasından, gizli bir yerlerden bakan bir şiirdir. Denilebilir ki, bu durum yukarıda açıklanmaya çalışıldığı üzere eleştiri odağındaki Saussure sisteminin temel işlevsel ölçütleriyle de kimi zaman tanımsız kalmaya muhtaçtır. Elbette Müldür şiiri adına söz konusu durum, şiirin olmazsa olmazı olan lirizme zarar vermemekle beraber biçim/üslup bakımından Müldür şiirini dolambaçlı yollara sokmaktadır. Bu bağlamda şairin şiir dilinde yapılacak dilbilimsel çözümler de onun şiir anlayışını ve şiir dilini oluşturan temel dil öğelerini aydınlatmaya yönelik olacaktır. Yukarıda sözü edilen sezdirim dereceleri başka bir açıdan odağa alındığında, sezdirimin giderek zayıflatılması elbette anlama ilişkin de spekülatif yorumların dil merkezinde çoğalmasını kaçınılmaz yapacaktır. Dolayısıyla bu çalışma, biraz da Lale Müldür'den hareketle şiir dilinin ve şiir sanatının çağımız açısından mana arayışına yönelik dili kullanma biçimine dilbilimsel bir arka plan teklif etme amacı gütmektedir.

KAYNAKLAR

- Biemel, W. (2010). *Heidegger'de Şiir ve Dil*. (M. Bal, Ed. ve Çev.). Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- Çolak, V. (2009). *Dikkat! Şiir...* Ankara: Hayal Yayınları.
- Deleuze, G. (2013). *Müzakereler* (İ. Uysal, Çev.). İstanbul: Norgunk Yayınları.
- Aksan, D. (2005). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yayınları.
- Doğan, G. (2003). *Söylemin Yorumlanması*. Ankara: Metu Press.
- Eco, U. (2016). *Yorum Aşırı Yorum*. (Çev. K. Atakay) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eliot, T. S. (2007). *Edebiyat Üzerine Düşünceler*. (S. Kantarcıoğlu, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Hadot, P. (2011). *Wittgenstein ve Dilin Sınırları*. (M. Erşen, Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Heidegger, M. (2011). *Varlık ve Zaman*. (K. H. Ötken, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı, (2. Basım).
- Kocaman, A. (2003). *Dilbilim Söylemi*. Ankara: Metu Press.
- Kristeva, J. (2007). *Ruhun Yeni Hastalıkları*. (N. Tural, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Müldür, L. (2006). *Ultra-Zone'da Ultrason*. İstanbul: YKY.
- Paz, O. (1995). *Yay ve Lir/Şiir Nedir?* (Ö. Saruhanlıoğlu, Çev.). İstanbul: Era Yayınları.
- Polat, A. (2011). Anemon'un Savaş Hazırlığı: Lale Müldür Şiirinin Postmodern Kaynakları. *Ayraç*, (18).
- Sakallı, C. (2012) *Karşılaştırmalı Yazınbilim ve Yazınsallık/Sanatlararasılık Üzerine*. Seçkin Yayınları.
- Sartre, J. P. (2009) *Varlık ve Hiçlik/Fenomenolojik Ontoloji Denemesi*. (T. Ilgaz ve G. Çankaya Esken, Çev.) İstanbul: İtaki Yayınları. (3. Basım).
- Saussure, F. (2001) *Genel Dilbilim Dersleri*. (B. Vardar, Çev.) İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Utku, A. (2009). *Ludwig Wittgenstein/Erken Döneminde Dilin Sınırları ve Felsefe*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.